

TALAMDAN SA PAGTULUN-AN

YUNIT III: Buhay Komunidad: Hanapbuhay at Pamumuno

Module 2: Pamumuno at Paglilingkod sa Komunidad

Pagtulun-an 1	Ang Pangulo	2
Pagtulun-an 2	Mga Ilhanan sa Komunidad	6
Pagtulun-an 3	Ang mga Pangulo sa Komunidad	10
Pagtulun-an 4	Maimpluwensyang Tawo o Pamilya	13
Pagtulun-an 5	Ang mga Nagatabang sa Komunidad	16
Pagtulun-an 6	Ilhanan sa Nag-alagad sa Komunidad	19
Pagtulun-an 7	Pananglit sa Pangulo	22
Pagtulun-an 8	Epekto sa Maayo ug Dili Maayo nga Pagpangulo	25
Pagtulun-an 9	Pagpalig-on sa Pagpangulo	27

YUNIT III

**Buhay Komunidad:
Hanapbuhay at Pamumuno**

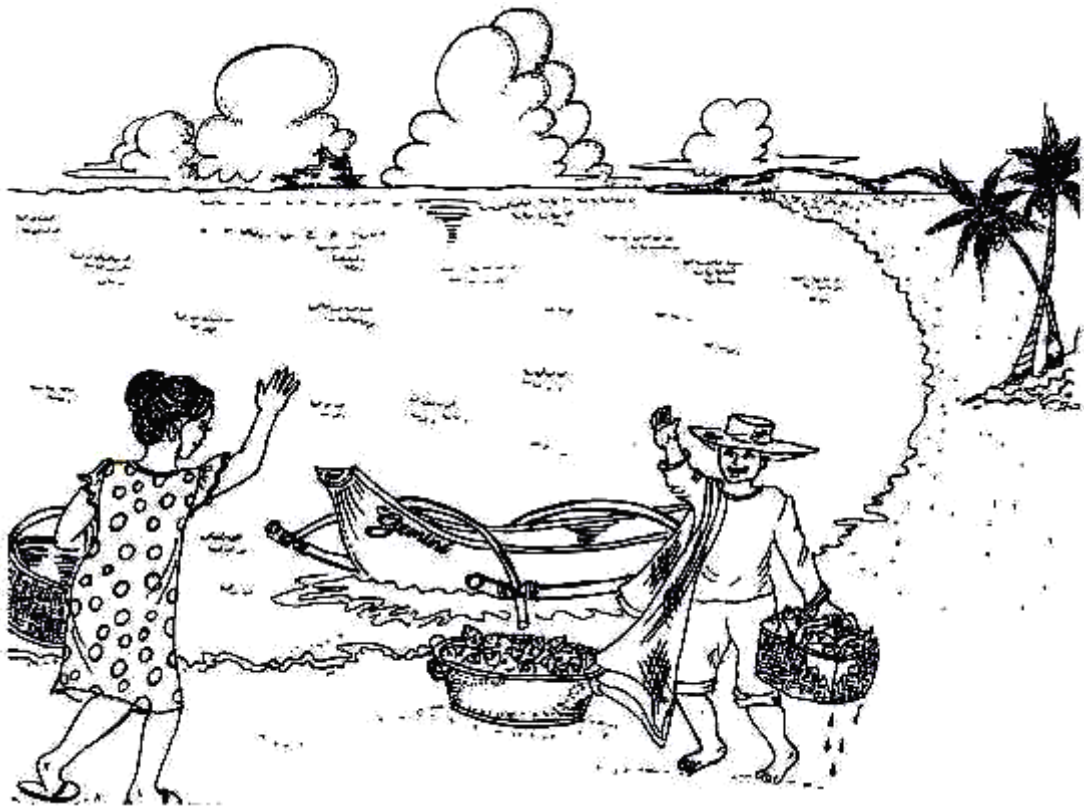
MODULE 2: PAGPANGULO UG PAGPANGALAGAD SA KOMUNIDAD

Pagtulun-an 1: Ang Pangulo

Balik Lantaw

Nahinumdom ka pa ba sa imong mga nakat-unan sa Module 1 – Mga Panginabuhi sa Komunidad?

Pangandam na alang sa pagtuon sa Module 2.

Pag-aghat

Tan-awa ang mga hulagway nga ipakita sa imong magtutudlo. Nakaila ba ka nila? Kinsa sila?

Susiha Kini

Nahinumdom pa ba mo kung giunsa nato pagpili sa Presidente sa atong klase?

Unsa inyong gihimo aron adunay opisyaales nga mapili? Kanus-a ginahimo ang eleksyon o pagboto?

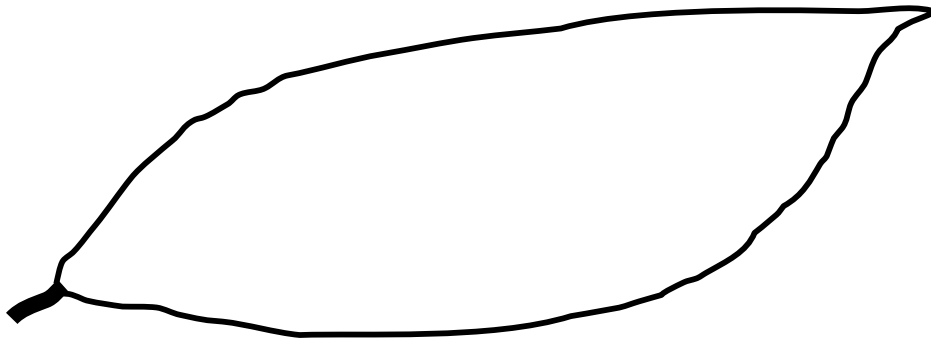

Buhata Kini

Pangita og kapares.

Paghimo og dahon gamit ang usa ka papel. Isulat dinhi ang inyong tubag sa mosunod nga pangutana:

“Nganong gikinahanglan ang usa ka lider?”

Ipilit ang inyong dahon sa punuan nga gidibuho sa inyong magtutudlo sa **blackboard**.

Timan-i Kini

Ang pangulo o lider gikinahanglan aron maoy manguna ug mogiya sa mga miyembro sa tanang mga buluhaton sa usa ka organisasyon.

Ang eleksyon o pagboto mao ang usa ka pamaagi aron makapili og lider. Mamahimong mangulo ang usa ka tawo kung siya ang makakuha sa kinatas-ang ihap sa boto gikan sa mga botante.

Sulayi Kini

Sa pagpili sa mga lider sa barangay, probinsiya ug nasod, gikinahanglan nga ang botante mag-edad og disiotso (18) pataas.

Ngano kaha nga ingon ani ang gisulti sa balaod?

18

Ngano kaha nga dili tugotan ang mga batang sama ninyo nga wala pay disiotso sa pagboto?

Paghanas

Isulat ang sa imong papel kung tama ang gisulti sa matag hugpulong ug kung mali.

1. Ang lider maoy mangulo sa iyang mga sakop.
2. Igo ra mosugo ang lider sa iyang miyembro.
3. Matawag nga usa ka lider ang bise-mayor.
4. Motabang ang usa ka lider sa iyang mga miyembro.
5. Modaog sa eleksyon ang tawong nakakuha sa kinaubsang ihap sa boto.

Pagtulun-an 2 : Mga Ilhanan sa Pangulo

Pag-aghat

Tan-awa ang hulagway nga gipakita sa inyong magtutudlo.

Kinsa siya?

Unsa ang imong ikasulti sa iyang hitsura, batasan, pamilya, hilig ug uban pa?

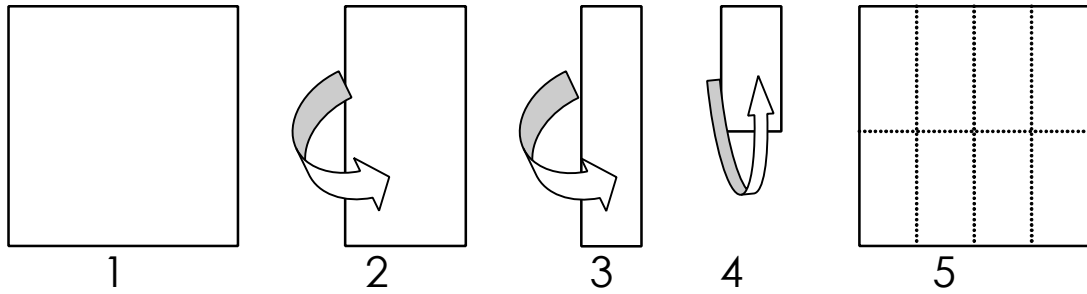
Susiha Kini

Unsa gyod kaha ang ilhanan sa usa ka pangulo?
Kinahanglan ba nga gwapo, dato o maalam siya?

Buhata Kini

Sunda ang imong magtutudlo aron sakto ang paghimo nimo sa pagpilo sa papel.

Gamita imong pinilo nga papel sa paghimo niining musunod:

1. Isulat sa unang kahon ang usa ka ilhanan sa usa ka tawo nga may katakos ug maayong lider.
2. Duola ang imong usa ka **classmate** og pasulata siya sa ikaduhang kahon sa iyang ilhanan sa usa ka lider. Isulat pod iyang pangalan sa ubos sa iyang ilhanan.
3. Pangita na pod og uban pang **classmate** nga pasulaton nimo sa kahon.
4. Buhata kini hangtod masulatan ang tanang kahon sa papel.

Timan-i Kini

Ang usa ka pangulo o lider mailhan pinaagi sa iyang maayong panerbisyo sa iyang ginsakopan uban sa iyang mga miyembro.

Dugang sa maong mga ilhanan ang iyang pagkamatnabangon, pagkamaalam, pagkabuotan, pagkamahigalaon, pagkamaligdong, ug uban pa.

Sulayi Kini

Mamahimo ba nga makit-an ang tanang mga ilhanan sa usa ka lider o pangulo sa usa ka tawo?

Unsa man ang angay buhaton kung dili makita ang maong mga ilhanan sa mga nangulo o lider sa organisasyon o komunidad karon?

Naa ba kay mga ilhanan nga pareho sa ilhanan sa usa ka lider?

Unsa man kini?

Paghanas

Pilia gikan sa kahon ang ilhanan nga ginapakita sa matag sitwasyon. Kopyaha ang maong ilhanan ug isulat kini sa imong papel.

matinabangon
maduolan
maligdong

mahigalaon
maalagaron
maalam

1. Naay nagahitabong sunog sa usa ka purok. Sa walay pagduhaduha, niapil ang lider og alsa sa mga butang aron dili maapil sa sunog.
2. Naay duha ka managsilingan nga nag-away. Gihusay kini sa lider gamit ang pamaagi nga nasulat sa balaod.
3. Nakaila ang lider sa tanan niyang mga miyembro. Kanunay andam ang iyang pahiyom alang sa tanan niyang masugatan.
4. Usa ka pobreng pamilya ang miadto sa balay sa lider aron mangayo og tabang. Bisan gabii na kaayo, gi-asikaso gihapon sa lider ang pamilya.
5. Parehas ang ginahatag nga pagtagad sa lider sa iyang mga miyembro, dato man o pobre.

Pagtulun-an 3 : Ang mga Pangulo sa Komunidad

Balik Lantaw

Magdula ta og **Charades!**

Tagnaa ang ilhanan sa usa ka pangulo nga ginaarte sa imong **classmate** sa atubangan.

Pag-aghat

Mag-awit kita gamit ang tono sa “**Twinkle, Twinkle, Little Star.**”

ANG MGA PANGULO

Atong ila-ilahon
Pangulo nato karon
Midaog sa eleksyon
Minahal ug halangdon
Sa komunidad sundon
Sa tanan nga panahon

Timan-i Kini

Ang mga nangulo sa komunidad mao ang mayor, bise-mayor, mga konsehal, kapitan, mga kagawad, purok chairman og uban pang mga opisyaes.

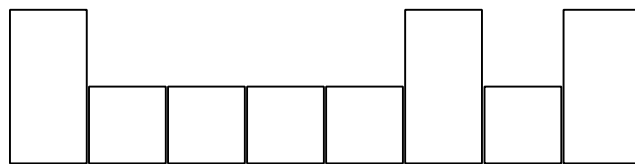
Obligasyon nila ang pagpanerbisyo sa mga tawong sakop sa komunidad pinaagi sa paghimo og mga proyekto nga makatabang sa pagpanginabuhi ug makahatag og kaharuhay sa pagpamuyo sa mga katawhan.

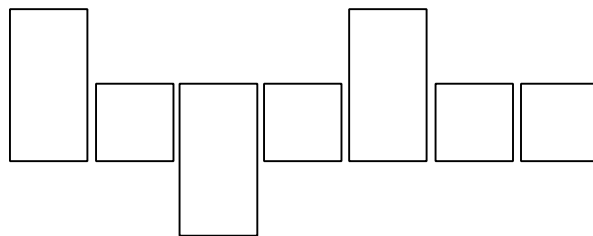
Paghanas

Bag-oha ang posisyon sa mga letra aron maporma ang ngalan sa pangulo/lider sa komunidad. Isulat ang ngalan sulod sa giya nga kahon.

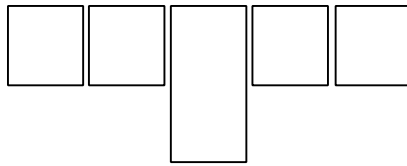
1. ohsknela

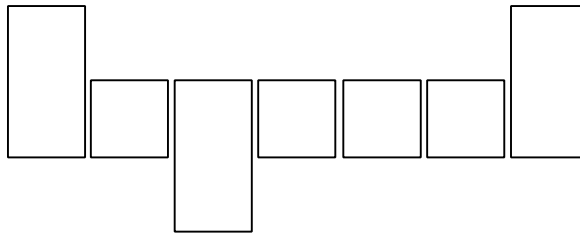
2. nakatip

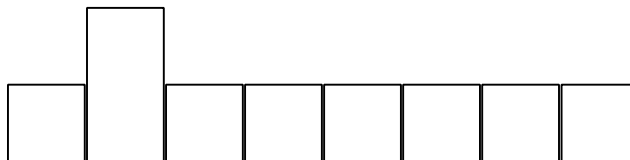
3. ormya

4. adagkaw

5. manhicar

Pagtulun-an 4 : Maimpluwensyang Tawo o Pamilya

Balik Lantaw

Mag-awit kita gamit ang tono sa “**Twinkle, Twinkle, Little Star**”.

ANG MGA PANGULO

Atong ila-ilahon
Pangulo nato karon
Midaog sa eleksyon
Minahal ug halangdon
Sa komunidad sundon
Sa tanan nga panahon

Ang mayor nga buotan
Bise mayor ang kauban
Konsehal ug kagawad
Kapitan pati Chairman
Daghan pang kaubanan
Pangulo silang tanan

Buhata Kini

Kauban sa imong grupo, isulat sa **manila paper** ang tubag sa mga pangutana sa inyong magtutudlo. Gamita ang mosunod nga sumbanan.

TAWO/PAMILYA NGA NAAY IMPLUWENSIYA	IMPLUWENSIYANG NAHIMO

Timan-i Kini

Ang tawong maimpluwensiya naay abilidad nga makaapekto sa panghunahuna, pamatasan, panlihok, panginabuhi, pamiste, ug uban pa sa mga tawo sa komunidad.

Sulayi Kini

Unsa nga kalihokan nga ganahan kaayo ka? Kinsa ang nakaimpluwensiya kanimo niini?

Naa bay nakaimpluwensiya kanimo sa pagpanginabuhi sa imong pamilya? Unsa o kinsa kini? Sa unsang paagi?

Pagtulun-an 5 : Ang mga Nagatabang sa Komunidad

Pag-aghat

Hain sa mga gambalay ang makita usab sa inyong komunidad karon?

Susiha Kini

Unsa ang imong pagsabot sa pulong nga “katabang”?
Asa makita ang mga katabang?

Ang mga katabang dili lamang makita sa balay sa mga dato o arangan. Makita usab sila sa komunidad kay sila nagatabang sa mga tawo ug nanerbisyo alang sa kalambuan sa maong lugar.

Buhata Kini

Kaila ba ka sa mga tawong nagatabang sa komunidad? Kinsa sila? Unsang tabang ang ilang ginahatag?

Timan-i Kini

Daghan ang mga nagatabang sa pagpanerbisyo alang sa kaayohan sa mga tawo sa komunidad. Sila ang mga magtutudlo, nars, pulis, sundalo, sapatero,

bombero, panday, doktor, mananahi, minero, panday, tubero, **traffic aid**, ug uban pa.

Paghanas

Ila-ilaha ang mga nagatabang sa komunidad.
Isumpay ang tulbok tapad sa hulagway ngadto sa iyang ngalan.

1. ● ● panday
2. ● ● pari
3. ● ● drayber
4. ● ● doktor
5. ● ● bombero

Pagtulun-an 6 : Ilhanan sa mga Nag-alagad sa Komunidad

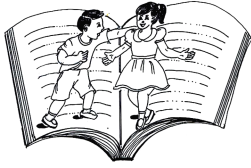

Balik Lantaw

Kinsa sila? Isulat ilang mga ngalan sa imong papel.

1. 	11.
2. 	12.
3. 	13.
4. 	14.
5. 	15.

6. 	16.
7. 	17.
8. 	18.
9. 	19.
10. 	20.

Pag-aghat

Basaha ang balak sa sunod nga panid.

ALANG SA NAGTABANG

Nalipay kog dako
Sa tabang nga gibubo
Akong komunidad
Padayon sa paglambo

Kaniadto ug karon
Kamo maalagaron
Kabahin mong tanan
Sa akong kaugmaon

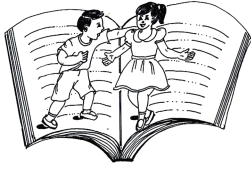

Buhata Kini

Hawod ba ka moarte?

Pangandam kay magpakita mo og **drama** karon.
Paminaw sa imong magtutudlo sa mga detalye.

Pagtulun-an 7 : Pananglit sa Pagpangulo

Pag-aghat

Abtik ba ka moila og mga pulong?

Pangitaa ug lingini ang ngalan sa mga pangulo sa komunidad sulod sa mga kahon.

M	A	Y	O	R	F	K	T	B
K	O	N	S	E	H	A	L	I
F	O	U	M	P	Y	G	R	S
C	Y	V	I	R	O	A	N	E
Y	S	P	E	H	C	W	M	M
U	K	A	P	I	T	A	N	A
C	P	I	R	M	A	D	V	Y
C	H	A	I	R	M	A	N	O
A	L	N	A	T	I	P	A	R

Buhata Kini

Paminawa imong magtutudlo aron matubag nimo kini.

PANANGLIT SA MAAYONG PAGPANGULO	PANANGLIT SA DILI MAAYONG PAGPANGULO

Paghanas

Idibuho ang 😊 sa imong papel kon maayong ehemplo sa pagpangulo ang nakasulat. Idibuho ang 😞 kon dili kini maayong ehemplo.

1. Pagdawat og suhol gikan sa ilegal nga binuhatan
2. Pag-atiman sa mga panginahanglan sa komunidad

3. Paghatag og bili sa mga tambag sa katigulangan
4. Pagpasagad sa mga proyektong nasugdan n
5. Pagpakamahigalaon sa tanang tawo sa komunidad

Pagtulun-an 8 : Epekto sa Maayo ug Dili Maayong Pagpangulo

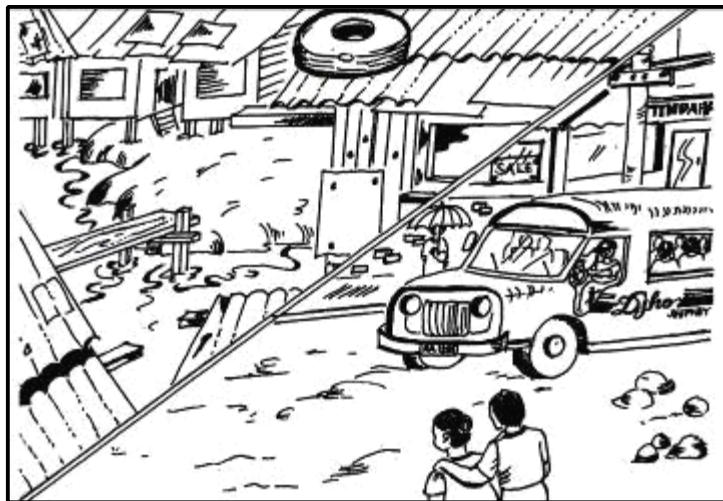
Sulayi Kini

Asa sa duha ka hulagway ang epekto sa maayo ug dili maayong pagpangulo sa komunidad?

Kini ba?

O kini kaha?

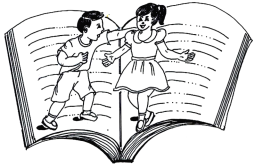

Paghanas

Isulat ang $\checkmark$ sa imong papel kon ang nasulat sa matag numero usa ka epekto sa maayong pagpangulo. Isulat ang $\times$ kung dili.

1. Daghang basura sa dalan
2. Daghang tindahan ug kan-anan
3. Daghang suga sa dalan sa gabii
4. Daghang kawatan sa lugar
5. Daghang istambay ug walay panginabuhi

Pagtulun-an 9 : Pagpalig-on sa Pagpangulo

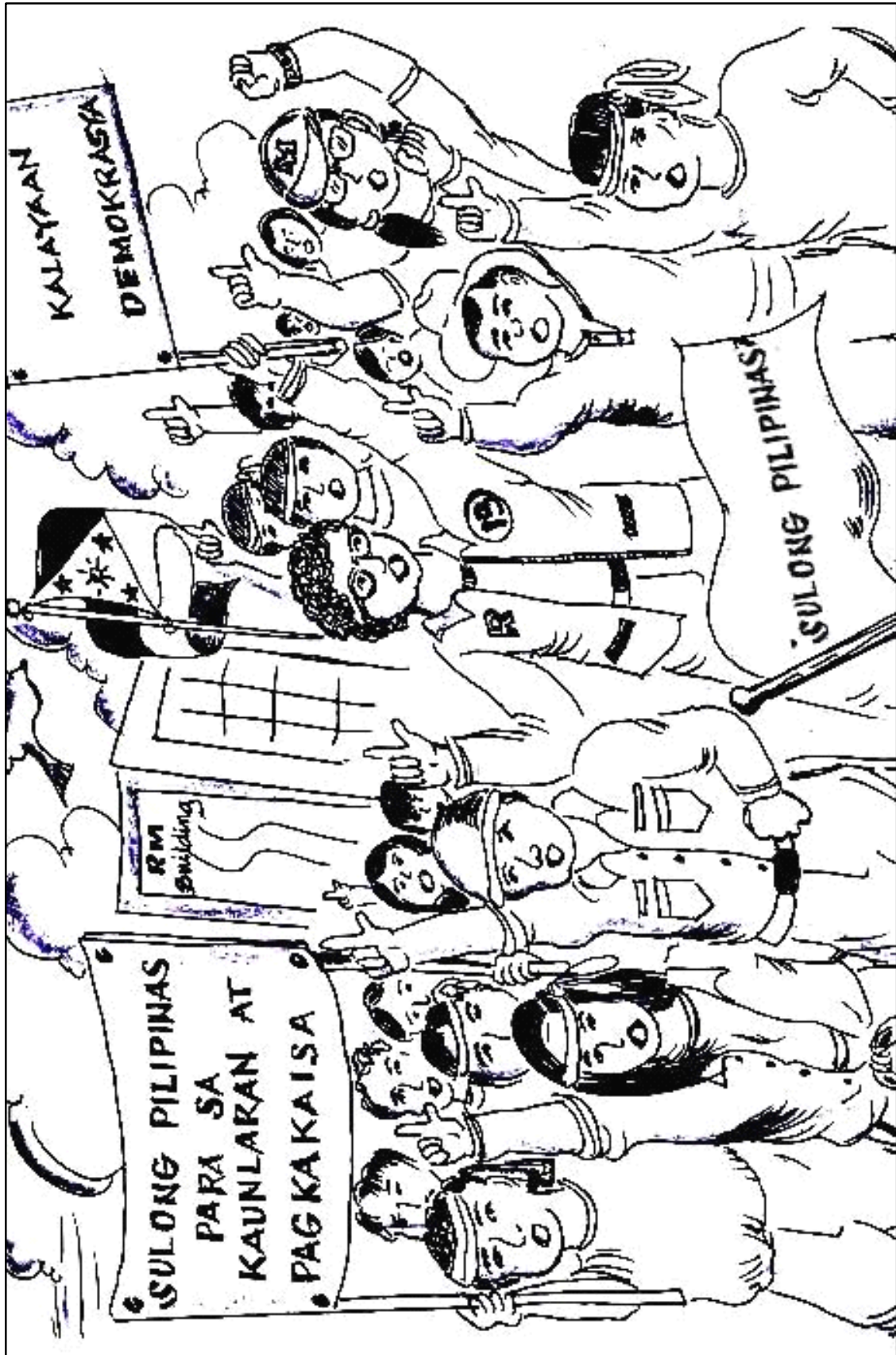

Pag-aghat

Tan-awa ang hulagway sa sunod nga panid.

Bantayi kung unsa ang ginahimo sa mga tawo sa maong hulagway?

Nakakita na ba ka og ingon ani nga panghitabo?

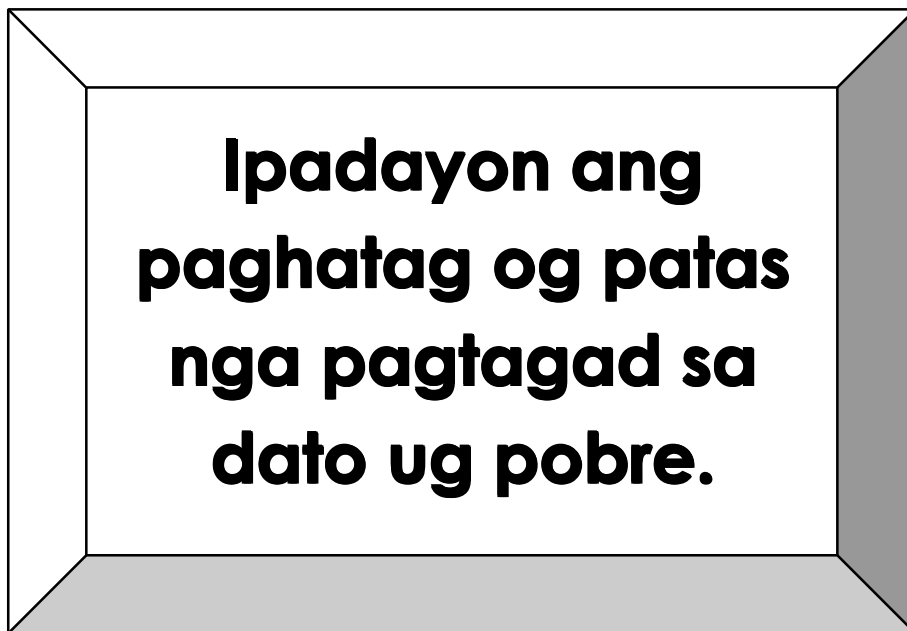

Buhata Kini

Kauban imong grupo, paghimo og usa ka plakard isip tubag niini nga pangutana:

Unsa ang angay buhaton sa mga nangulo aron palig-onon ang tama, hapsay ug rasonable nga pagpangulo sa komunidad?

Gamita nga sumbanan ang mosunod nga plakard.

Andam na ba kamo? Sugdi na ang paghimo sa inyong plakard.